

Regeringskansliet
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar: Konstnär – oavsett villkor?

Myndigheten för tillgängliga medier, MTM, lämnar härmed sitt yttrande över Konstnärspolitiska utredningens betänkande *Konstnär – oavsett villkor?* (SOU 2018/23). MTM yttrar sig över de delar av betänkandet som rör myndighetens verksamhetsområde.

Om MTM

MTM arbetar för att alla ska ha tillgång till litteratur, nyheter och samhällsinformation utifrån vars och ens förutsättningar, oavsett läsförmåga eller funktionsnedsättning.

MTM producerar och förmedlar tillgängliga medier i form av talböcker, punktskriftsböcker och e-textböcker till personer med funktionsnedsättning som ger läsnedsättning. Detta görs i enlighet med 17 § upphovsrättslagen.

MTM förbättrar tillgången till innehållet i dagstidningar för personer med en funktionsnedsättning som gör att de inte kan ta del av en vanlig dagstidning. Detta görs i enlighet med 19 § förordningen (2013:9) om taltidningar och mottagarutrustning. Orsaken kan till exempel vara synnedsättning, dyslexi, afasi eller neurologisk skada. Myndigheten producerar också både taltidningar och punktskriftstidningar utan skriftlig förlaga.

MTM ansvarar för utgivningen av den lättlästa nyhetstidningen 8 Sidor och lättläst litteratur genom LL-förlaget.

Med utgångspunkt i diskrimineringslagen, där bristande tillgänglighet definieras som en grund för diskriminering, utgör tillgängliga medier en förutsättning för att garantera den enskildes demokratiska rätt till information och nyheter. För att ett inkluderande och tillgängligt samhälle ska bli verklighet krävs det att alla medborgare kan ta del av samma medier och vid samma tidpunkt.

Sammanfattning

MTM anser att det i det aktuella sammanhanget är viktigt att ha en övergripande helhetssyn som inkluderar möjligheten för konstnärer med funktionsnedsättning att utöva sitt konstnärskap.

MTM betonar digitaliseringens unika möjligheter, bland annat genom tillgänglig läsning, att skapa förutsättningar för konstnärer och personer med funktionsnedsättning att utöva och delta i kulturlivet på lika villkor.

MTM påpekar att förutsättningarna för utövande konstnärer med funktionsnedsättning ställs inför bör diskuteras.

MTM framhåller vikten av att tillse att stödsystemen för utövande konstnärer formuleras så att de inte utestänger eller försvårar för konstnärer med funktionsnedsättning.

MTM lyfter behovet av en ökad medvetenhet hos de instanser som förmedlar bidrag och stipendier om villkoren för konstnärer med funktionsnedsättningar.

Myndighetens synpunkter

Inledning

MTM:s yttrande vilar på FN:s deklaration om mänskliga rättigheter samt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning fokuserar på icke-diskriminering och listar nödvändiga åtgärder för att personer med funktionsnedsättning ska kunna åtnjuta såväl medborgerliga och politiska som ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Konventionsstaterna ska bland annat:

- artikel 3: c) garantera fullständigt och faktiskt deltagande i och inkludering i samhället, samt e) lika möjligheter
- artikel 21: vidta alla ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning kan utöva yttrandefriheten och åsiktsfriheten inklusive friheten att söka, ta emot och sprida uppgifter och idéer på lika villkor som andra och genom alla former av kommunikation som de själva väljer
- artikel 30
 - punkt 1: erkänna rätten för personer med funktionsnedsättning att på lika villkor som andra delta i kulturlivet och ska vidta alla ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning
 - punkt 2: vidta ändamålsenliga åtgärder för att personer med funktionsnedsättning ska få möjlighet att utveckla och använda sin kreativa, artistiska och intellektuella förmåga, inte endast i eget intresse utan även för samhällets berikande.

MTM vill lyfta vikten av att hänsyn tas till dessa principer vid genomförandet av svensk kulturpolitik.

6 Samhällsförändringarna och konstnärerna

6.1 Inledning och 6.2 Digitaliseringens övergripande konsekvenser

Utredningen lyfter fram att digitaliseringen i samhället innebär genomgripande konsekvenser för konstnärer, oavsett konstform.

Det är viktigt att lyfta fram att digitaliseringen ger unika möjligheter för konstnärer och personer med funktionsnedsättning att utöva och delta i kulturlivet på lika villkor, bland annat genom tillgänglig läsning, och att det genomsyrar det kommande arbetet med en kulturpolitik som inkluderar alla medborgare, både vad avser utövande och konsumtion.

6.10.1 Konstnärers utsatthet samt 6.10.2 Insatser till stöd för utsatta konstnärer

MTM anser att man även bör diskutera de förutsättningar som utövande konstnärer med funktionsnedsättning ställs inför.

MTM vill här lyfta de nämnda FN konventionerna och konventionsländernas ansvar för att möjliggöra lika rättigheter för alla medborgare.

8 Nuvarande insatser för konstnärerna

Nuvarande stödsystem omfattar flera bidragsformer och gemensamt för dem är övergripande formuleringar kring konstnärers möjligheter att utöva sitt konstnärskap. Där formuleringar finns kring personer med funktionsnedsättningar avser det främst att personer med funktionsnedsättningar ska ges möjlighet att ta del av kultur. Priser, bidrag och stöd riktar sig oftast till organisationer och offentliga huvudmän som ges möjlighet att söka ekonomiskt stöd för att skapa kultur för, eller tillsammans med, personer med funktionsnedsättning.

Det saknas enligt MTM:s mening en uttalad inriktning på att öka medvetenheten kring villkoren, innefattande bland annat frågor om tillgänglighet, för utövande konstnärer med funktionsnedsättning.

8.4 Ersättning för utfört konstnärligt arbete

MTM framhåller vikten av att tillse att stödsystemen för utövande konstnärer formuleras, och är tillgängliga, så att de inte utestänger eller försvårar för konstnärer med funktionsnedsättning. Även i stipendiesammanhang bör man betona både det offentligas och privatans ansvar för att öka medvetenheten om konstnärer med funktionsnedsättningar och deras möjlighet att omfattas av stöd.

8.4.1 Upphovsrätten

Inskränkningar i upphovsrätten

Den 14 juni 2018 fattade riksdagen beslut om att harmonisera svensk lagstiftning (*Lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk*) med EU gällande rätten för personer med funktionsnedsättning att ta del av verk. MTM vill framhålla hur viktigt det är med denna lagstiftning som garanterar rätten till information i för individen tillgängliga format.

8.9 Myndighetsstrukturen och styrningen

8.9.1 Instanser som fördelar bidrag och stipendier

MTM lyfter även här behovet av en ökad medvetenhet hos de instanser som förmedlar bidrag och stipendier om villkoren för konstnärer med funktionsnedsättning. Det kan bland annat ske genom att konstnärer och personer med funktionsnedsättning är representerade i de grupper som förmedlar bidrag för att lyfta medvetenheten om tillgänglighet, ett inkluderande kulturliv och alla människors rätt till kultur.

Föredragande i detta ärende har varit senior rådgivare Anne Stigell.

Magnus Larsson
Generaldirektör